

Νήματα διαπερνούν το στημόνι

ΕΝΟΤΗΤΑ

Συλλογή Αντιπροσωπευτικών Σχεδίων και Μοτίβων
των Βαλκανίων

Partners

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
HAROKOPIO UNIVERSITY

Διατήρηση της Υφαντικής Τέχνης και Καταγραφή Παραδοσιακών Σχεδίων και Μοτίβων

Τα υφαντά αποτελούν ένα από τα στοιχεία, που μας συνδέουν με το παρελθόν και τις παραδόσεις μας. Τα υφαντά μας αποκαλύπτουν πολλά: Αφενός, αναγνωρίζουμε μέσα από αυτά, τα υλικά, την τεχνογνωσία και τις τεχνικές, που ήταν διαθέσιμες σε κάθε περιοχή στις διάφορες χρονικές περιόδους · αφετέρου, ανακαλύπτουμε κρυμμένες πληροφορίες, που σχετίζονται με την ιστορία και τους μύθους, την παρατήρηση της φύσης, τις θρησκευτικές και κοινωνικές αξίες, τις κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες.

Τα υφαντά εκφράζουν, επομένως, το πνεύμα, την αισθητική και την ευαισθησία των ανθρώπων και αποκαλύπτουν τις συνθήκες διαβίωσης σε παλαιότερες εποχές. Και χάρη στην υφαντική τέχνη, έχουμε τη δυνατότητα, τη γνώση αυτή, τις παραδόσεις και τους συμβολισμούς που επικρατούσαν επί αιώνες, να τα διατηρήσουμε και να τα διαιωνίσουμε.

Διατήρηση της Υφαντικής Τέχνης και Καταγραφή Παραδοσιακών Σχεδίων και Μοτίβων

Όταν οι παραδόσεις διατηρούνται, παρέχουν στους ανθρώπους την αίσθηση της συνέχειας ενός έθνους. Αντίθετα, όταν μια κοινωνία τις απορρίπτει και τις καταργεί, πιστεύοντας ότι έτσι οδηγείται στην «πρόοδο», στην πραγματικότητα θυσιάζει τις αξίες και τον ιδιαίτερο πολιτισμό της. Γιατί, η πρόοδος δεν προϋποθέτει την εξάλειψη του παρελθόντος · βασίζεται σε αυτό και αποτελεί τη φυσική του εξέλιξη στο μέλλον.

Στις παραδοσιακές κοινωνίες υπάρχουν πολλές διαφορές, αλλά και πολλές ομοιότητες. Η λαϊκή τέχνη και η υφαντική ιδιαίτερα, δημιουργούν στους λαούς μια μεγάλη ευκαιρία, καθώς τους παρέχουν τη δυνατότητα να αναζητήσουν τις παραδόσεις του παρελθόντος και τις κοινές τους ρίζες. Ειδικά μάλιστα, όσον αφορά τους λαούς που ζουν στη Βαλκανική Χερσόνησο, η αναγνώριση της ύπαρξης κοινών στοιχείων μπορεί να βοηθήσει στην ανάπτυξη μιας κοινής ταυτότητας.

Η Υφαντική ως μέρος της Λαϊκής Τέχνης και Παράδοσης στη Βαλκανική Χερσόνησο

Η υφαντική είναι μια από τις παλαιότερες τέχνες στη Βαλκανική Χερσόνησο, που ασκείτο παραδοσιακά ως οικιακή τέχνη στον αργαλειό. Πρόκειται για μια ιδιαίτερα δύσκολη εργασία –ιδιαίτερα, σε συνδυασμό με τα στάδια προετοιμασίας, τη βαφή των νημάτων και τη δημιουργία του σχεδίου– που απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή και αφοσίωση.

Τα μυστικά της τέχνης μεταφέρονταν από τη μια γενιά στην άλλη. Έτσι, τα νεαρά κορίτσια από την ηλικία των έξι ή οκτώ ετών, μάθαιναν σταδιακά, να γνέθουν και να υφαίνουν στον ξύλινο αργαλειό, που υπήρχε σε κάθε νοικοκυριό. Και ο αργαλειός κατέληγε να είναι μέρος της ζωής κάθε κοριτσιού, καθώς ετοίμαζε την προίκα της, τα υφάσματα που θα τη συνόδευαν σε κάθε στάδιο της ζωής της.

Επιπλέον, από την αρχαιότητα, η διαδικασία και τα εργαλεία που χρησιμοποιούνταν για την προετοιμασία του νήματος και του υφάσματος είχαν μεταφυσικούς συνειρμούς, καθώς θεωρείτο ότι συνδέονταν με μαγικές – θρησκευτικές πεποιθήσεις και πρακτικές.

Η Υφαντική ως μέρος της Λαϊκής Τέχνης και Παράδοσης στη Βαλκανική Χερσόνησο

Τα υφάσματα, που κατασκευάζονται στη Βαλκανική Χερσόνησο, παρουσιάζουν πολλαπλές τεχνικές και αισθητικές παραλλαγές. *Κάθε περιοχή δημιουργεί τη δική της μοναδική παράδοση, βασισμένη στην έμπνευση και την αισθητική της.*

Το τοπικό χρώμα, ωστόσο, συχνά αλλοιώνεται ή και εμπλουτίζεται με νέα στοιχεία που μεταφέρονται μέσα από τις επιγαμίες, τα ταξίδια, το εμπόριο και τις ξένες επιρροές. Το υλικό αυτό αφομοιώνεται και αναπλάθεται, σύμφωνα με την τοπική αντίληψη και αισθητική.

Έργα υψηλής καλλιτεχνικής αξίας που έχουν βγει από τον αργαλειό, διακρίνονται για

- τα πολλαπλά και περίπλοκα σχέδιά τους
- τα καθαρά, φωτεινά και αρμονικά συνδυασμένα χρώματά τους
- τα σύμβολα της παράδοσης, που θυμίζουν αρχαίες και Βυζαντινές καταβολές, καθώς και ανατολικές και δυτικές επιρροές

δίνοντας στα υφάσματα μια ιδιαίτερη θέση στη Λαϊκή Τέχνη και τεράστια σημασία για τη Βαλκανική πολιτιστική κληρονομιά.

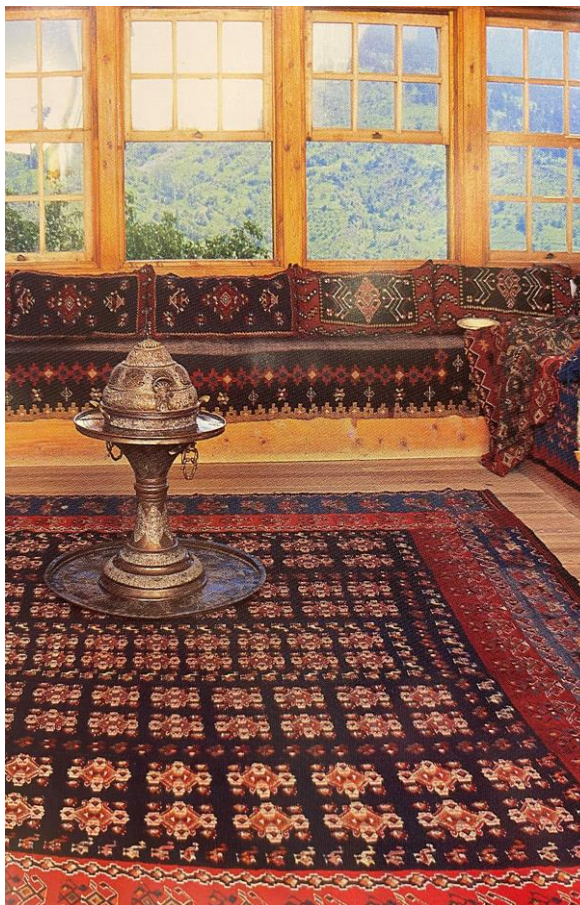

Η Υφαντική στην Ελλάδα

- Στις περιοχές της Ηπείρου, της Αιτωλίας, της Θεσσαλίας, της Μακεδονίας και σε πολλά νησιά του Αιγαίου, όπως οι Κυκλάδες και η Κρήτη, η υφαντική τέχνη αναπτύχθηκε κυρίως ως οικιακή τέχνη, είτε για προσωπική χρήση είτε για πώληση.
- Ανάλογα με την τεχνική τους, τα υφαντά διακρίνονται σε *απλά* (όπου το ύφασμα μπορεί να είναι οποιουδήποτε χρώματος, χωρίς σχέδια), σε *κεντημένα* (όπου, τα μοτίβα δημιουργούνται στο χέρι, στο πίσω μέρος του υφάσματος) και σε *σταυρωτά* (όπου, τα σχέδια δημιουργούνται από τα χρωματιστά νήματα του στημονιού και του υφαδιού).
- Τα μοτίβα των υφασμάτων αντανακλούν συχνά τη γεωγραφική περιοχή ή την πληθυσμιακή ομάδα από την οποία προέρχονται.

Σχέδια και Μοτίβα από την Ήπειρο

Εν αντιθέσει προς τα υφάσματα των νησιών, που ήταν πολύχρωμα και χαρούμενα, η Ήπειρος και το Μέτσοβο ιδιαίτερα, ήταν γνωστά για τα πιο αυστηρά σχέδια και μοτίβα τους. Τα υφαντά τους παρουσίαζαν συνήθως γεωμετρικά σχήματα, καθώς και μικρά σχηματοποιημένα φυτικά και ζωικά μοτίβα σε μαύρο φόντο.

Σχέδια και Μοτίβα από την Ήπειρο

Τα καλύμματα τοίχων προσέφεραν ζεστασιά στο σπίτι και ήταν ιδιαίτερα χρήσιμα το χειμώνα. Είχαν πάντα λευκό φόντο, τα λευκά δε αυτά υφαντά συνδέονταν συνήθως και με την ανώτερη κοινωνική τάξη.

Το υφαντό αριστερά (1,64 X 1,90 μ.) έχει καθορισμένο σχέδιο, με κόκκινο, κίτρινο, πράσινο, γκρι και μπλε χρώμα στο υφάδι. Τα σχήματα στις άκρες θυμίζουν μικρά διαμάντια. Ο κάμπος στο κέντρο καλύπτεται από σχέδια, μεταξύ των οποίων, βάζα, μήλα και τριαντάφυλλα, που μοιάζουν τυχαία διασκορπισμένα.

Το υφαντό δεξιά (1,50 X 2,05 μ.) είναι παρόμοιο, με τη σύνθεση του, ωστόσο, να δίνει μια πιο στατική αίσθηση. Το επάνω και κάτω μέρος καταλήγουν σε κοντά κρόσσια, που δημιουργούνται από μικρούς κόμπους.

Σχέδια και Μοτίβα από την Ήπειρο

«Καλή τύχη και γρήγορη επιστροφή στην πατρίδα», ήταν τα λόγια, που είχαν υφανθεί στο κάλυμμα τοίχου αριστερά, ευχή προς το μέλος της οικογένειας, που επρόκειτο να μεταναστεύσει. Τα περιγράμματα, που μοιάζουν με αλυσίδες, είναι χαρακτηριστικά των Μετσοβίτικων υφαντών.

Το κάλυμμα τοίχου, που βρίσκεται στα δεξιά, φέρει Ευρωπαϊκές επιρροές, όπως αποκαλύπτουν οι φορεσιές των δύο ζευγαριών. Τα μοτίβα είναι κεντημένα με σταυροβελονιές. Στο κάτω μέρος, σημειώνεται και η ημερομηνία ύφανσης.

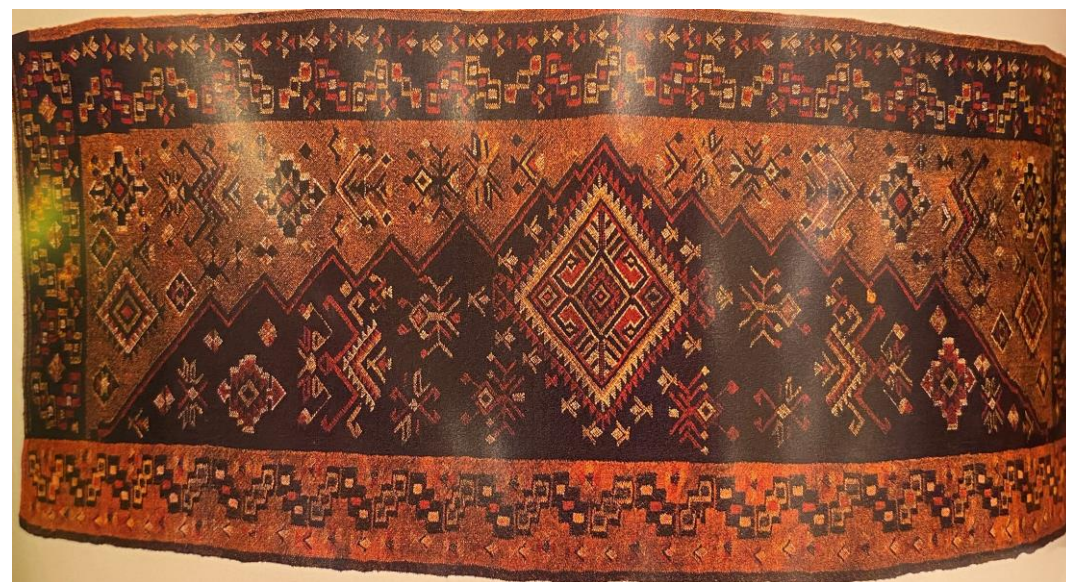

Σχέδια και Μοτίβα από την Ήπειρο

Τα υφαντά αυτά κάλυπταν το κάτω μέρος της καμινάδας του τζακιού, οριζόντια τοποθετημένα.

Το αριστερό υφαντό (0,75 X 1,97 μ.) απεικονίζει έναν δικέφαλο αετό κάτω από μια αψίδα. Τα σχέδια είναι διάσπαρτα, αν και προσεκτικά και συμμετρικά τοποθετημένα. Τα χρώματα -μπλε, κόκκινο, πράσινο και καφέ- δεν φαίνεται να έχουν καταστραφεί από το τζάκι. Η οδοντωτή γραμμή, που θυμίζει βουνοκορφή, χωρίζει το ύφασμα στα δύο. Το περίγραμμα είναι διακοσμημένο με κλειδιά.

Το υφαντό στα δεξιά (0,88 X 1,83 μ.) απεικονίζει επίσης έναν δικέφαλο αετό και μια αψίδα, που χωρίζει το ύφασμα στα δύο. Ο κάμπος εμφανίζει μεγάλη ποικιλία σχεδίων, μεταξύ των οποίων και αγγεία, ενώ το περίγραμμα είναι επίσης διακοσμημένο με κλειδιά.

Σχέδια και Μοτίβα από την Ήπειρο

Δύο ακόμη υφαντά, που διακοσμούν το τζάκι. Το υφαντό αριστερά (0,85 X 2,10 μ.) είναι διακοσμημένο με σχήματα σε μαύρο, κόκκινο, κίτρινο, πορτοκαλί, μπλε και μωβ χρώμα, που θυμίζουν διαμάντι. Ο κεντρικός ρόμβος περιέχει ένα μοτίβο δικέφαλου αετού. Ο κάμπος καλύπτεται από πολλά σχέδια, μεταξύ των οποίων και στυλιζαρισμένα ζωικά μοτίβα. Το κάτω μέρος κάηκε μάλλον στο παρελθόν και αντικαταστάθηκε.

Το υφαντό δεξιά (0,88 X 1,83 μ.) διακοσμείται από πυραμιδοειδή αψίδα, στην κορυφή της οποίας αναφέρεται η ημερομηνία ύφανσής του, το 1887. Ο κάμπος έχει σχετικά ελαφριά διακόσμηση, από κόκκινα, κίτρινα, πορτοκαλί, πράσινα, μπλε και λευκά μοτίβα.

Σχέδια και Μοτίβα από την Ήπειρο

Υφαντά χρησιμοποιούνταν επίσης για να καλύπτουν τις υπερυψωμένες επιφάνειες, που βρίσκονταν δεξιά και αριστερά από το τζάκι. Οι επιφάνειες αυτές, κατά μήκος του τοίχου, ήταν καλυμμένες με τσουβάλια, γεμισμένα με φύλλα καλαμποκιού, για να κάθονται και να κοιμούνται επάνω τους οι άνθρωποι.

Τα υφαντά χρησίμευαν ως κλινοσκεπάσματα ή διακοσμούσαν το χώρο. Ήταν ελαφριά, με πλούσια διακόσμηση και πολύχρωμα σχέδια. Το φόντο τους ήταν συνήθως σκούρο μπλε, μαύρο, σκούρο κόκκινο και σκούρο πράσινο, ενώ, σε γάμους και γιορτές χρησιμοποιούνταν λευκά υφαντά.

Σχέδια και Μοτίβα από την Ήπειρο

Τα μαξιλάρια είχαν μικρότερο μέγεθος και, επομένως, και απλούστερη διακόσμηση. Συνήθως, υπήρχε ένα κεντρικό σχέδιο, ως επί το πλείστον γεωμετρικό, με μονόχρωμο περίγραμμα, ενώ η πίσω πλευρά ήταν απλή, σκουρόχρωμη ή με ρίγες.

Τα φωτεινά χρώματα στα μαξιλάρια προέρχονται από φυσικά υλικά βαφής.

Μια νύφη με καλή προίκα, θα έπρεπε να έχει στην κατοχή της 3 σετ από 8 μαξιλάρια το καθένα.

Σχέδια και Μοτίβα από την Ήπειρο

Ἡπειρος

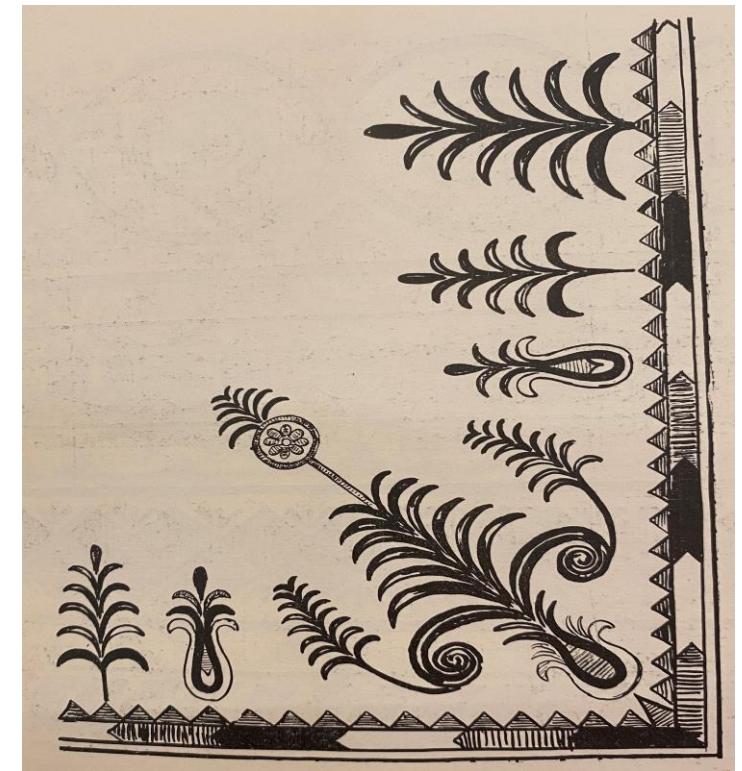
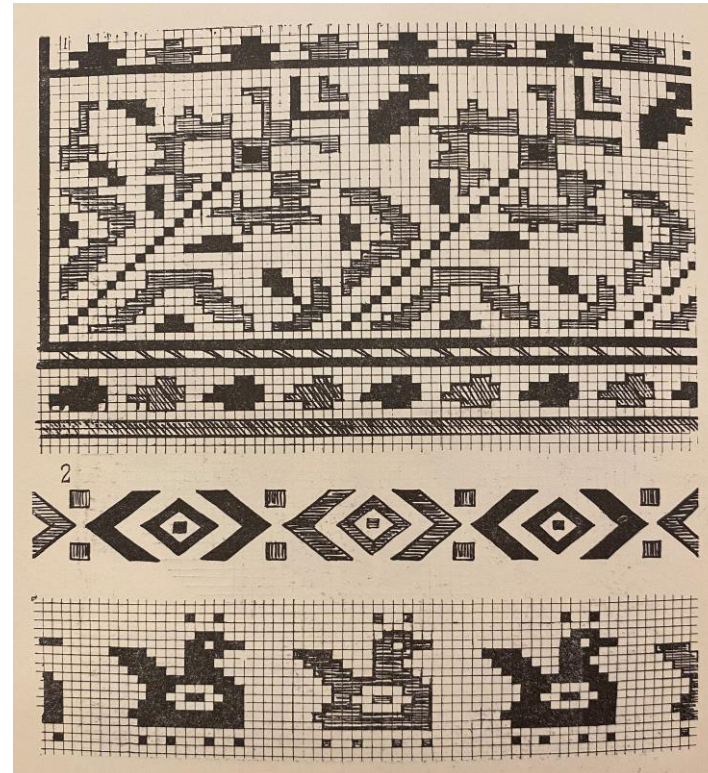
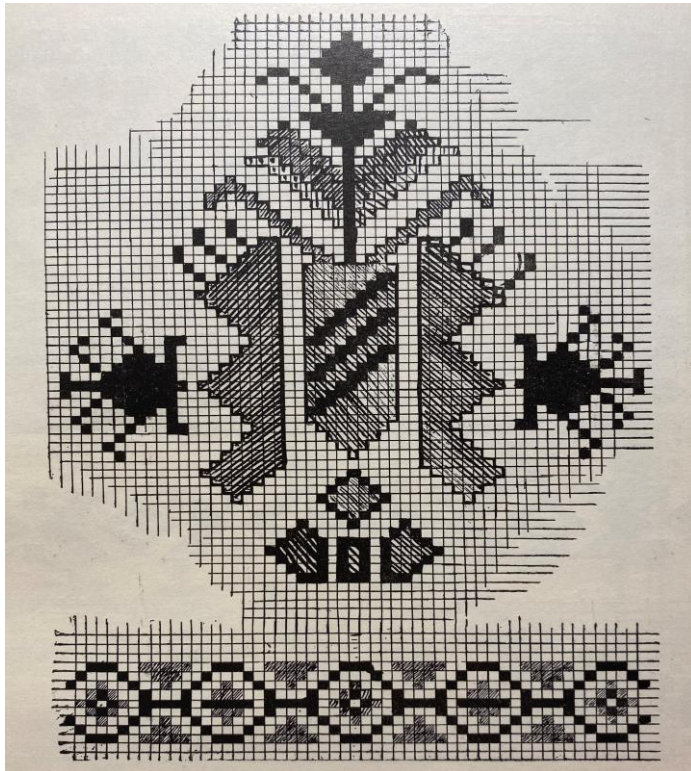
Σχέδια και Μοτίβα από τη Μακεδονία και τη Θράκη

Η υφαντική τέχνη είχε πολύ μεγάλη παράδοση στις περιοχές αυτές, ιδιαίτερα μάλιστα, από τότε που τα σύνορά τους ξεπερνούσαν τα σημερινά, συμπεριλαμβάνοντας πόλεις, που αποτελούσαν μεγάλα κέντρα της Ελληνικής κλωστοϋφαντουργίας. Μετά την ανταλλαγή πληθυσμών, οι πρόσφυγες που έφτασαν, έφεραν τις παραδόσεις, την εμπειρία και την τεχνογνωσία τους. Άσκησαν την υφαντική στη νέα τους πατρίδα και έτσι, έδωσαν ώθηση στην ήδη ακμάζουσα κλωστοϋφαντουργία της περιοχής.

Σε αυτές τις περιοχές, η υφαντική τέχνη ήταν στενότατα συνδεδεμένη με την οικογενειακή και οικονομική ζωή, ίσως όπως πουθενά αλλού · αποτελούσε σταθερό στοιχείο στην παράδοση, στα έθιμα και στις προκαταλήψεις τους.

Οι πρώτες ύλες που χρησιμοποιούσαν στα υφαντά τους ήταν το μαλλί, το βαμβάκι, η κάνναβη, το λινάρι και το μετάξι, τα οποία παρήγαν και επεξεργάζονταν οι ίδιοι.

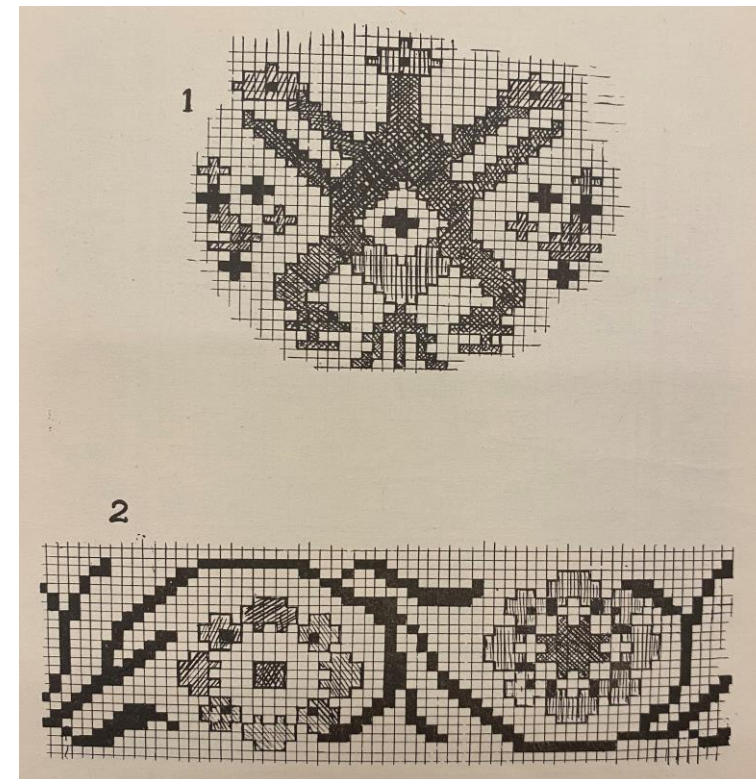
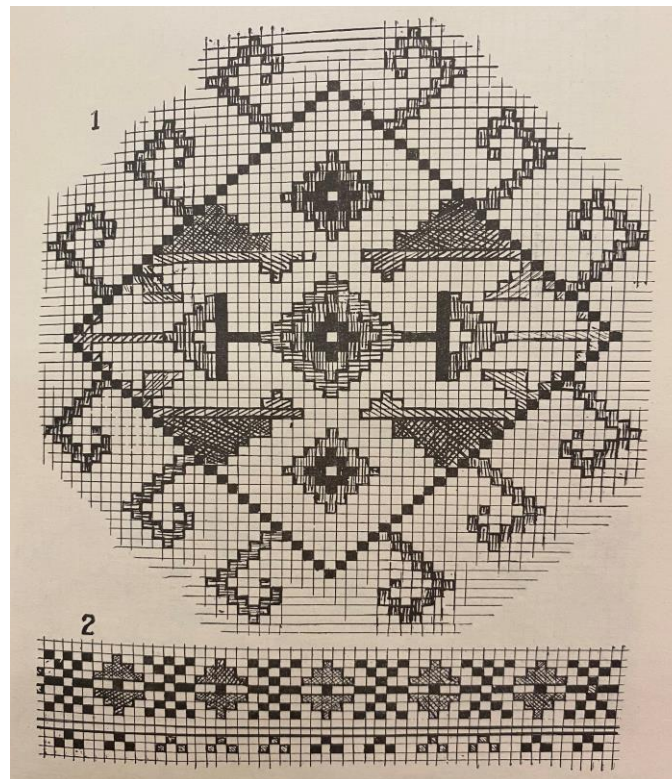
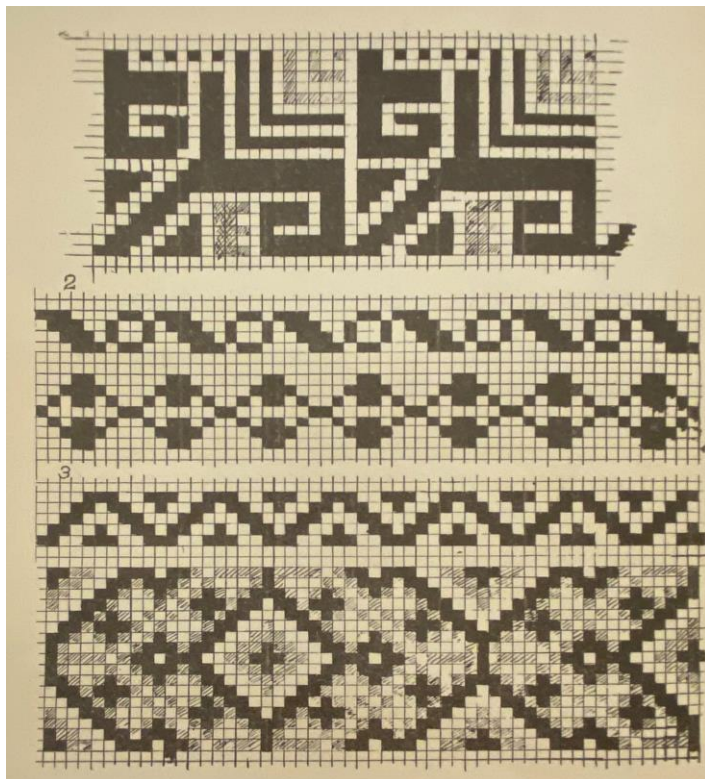
Σχέδια και Μοτίβα από τη Μακεδονία και τη Θράκη

Εικόνες: Διακόσμηση σε παραδοσιακές φορεσιές από την Πυλαία, Μακεδονία.

Το σχέδιο στα δεξιά εμφανίζεται στον μανδύα, ενώ το κεντρικό υπάρχει στο πουκάμισο.

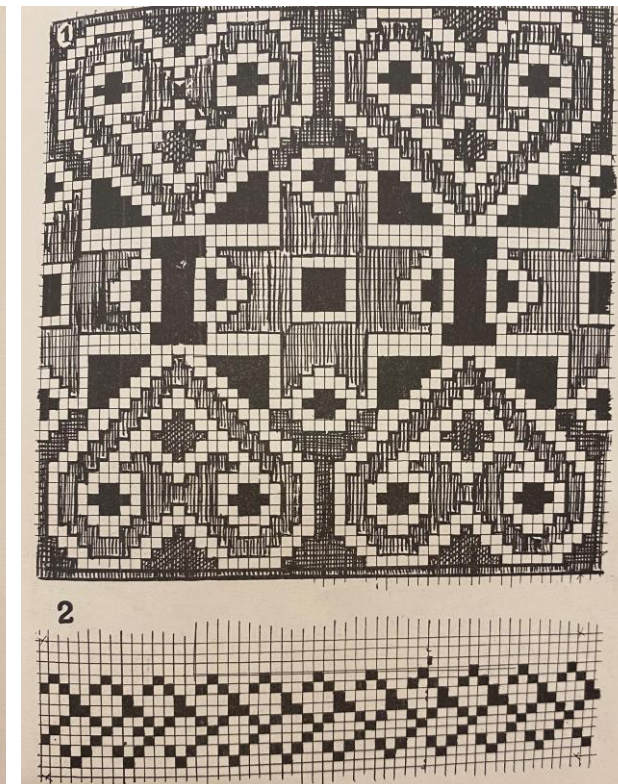
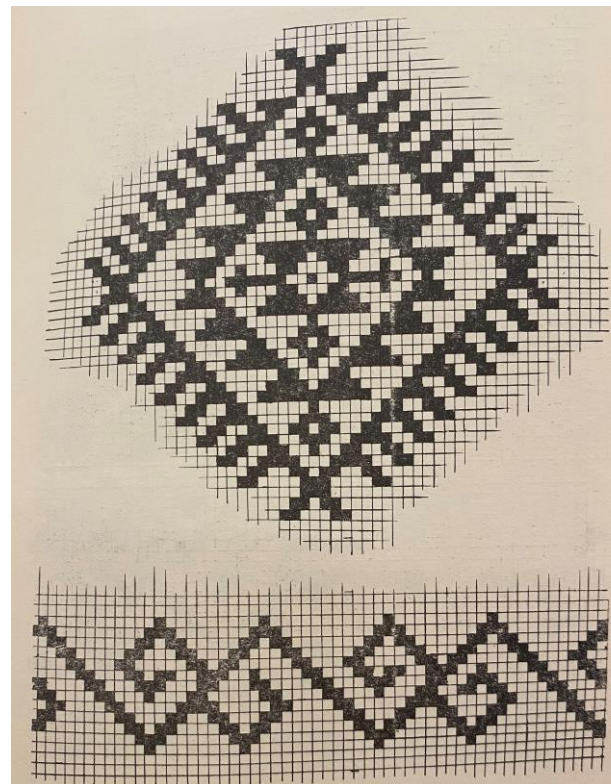
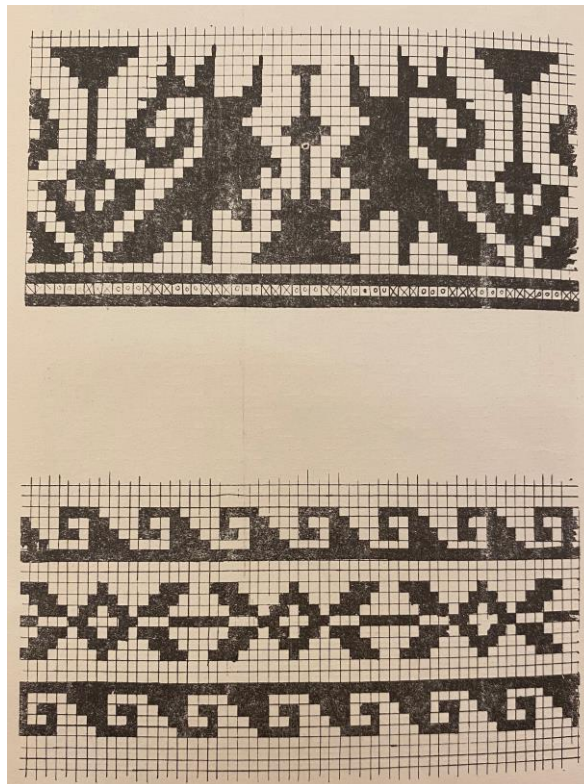
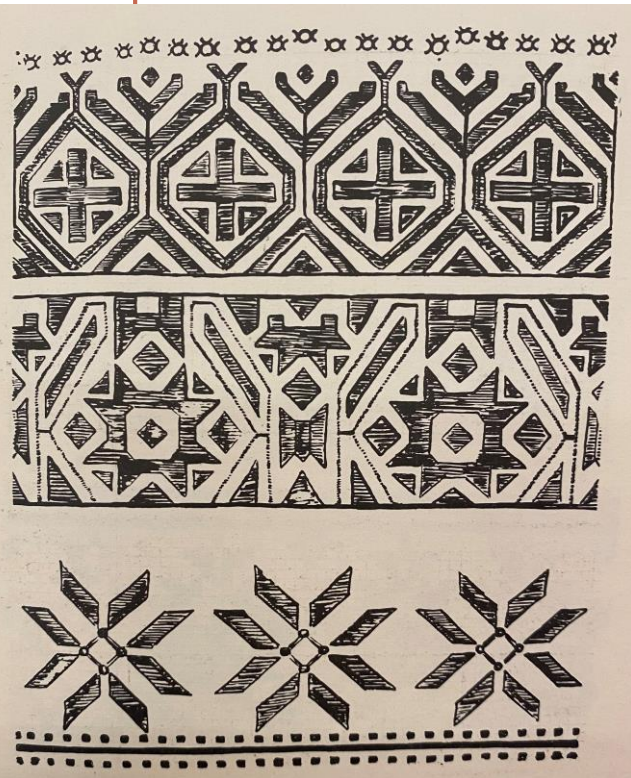
Σχέδια και Μοτίβα από τη Μακεδονία και τη Θράκη

Εικόνες:

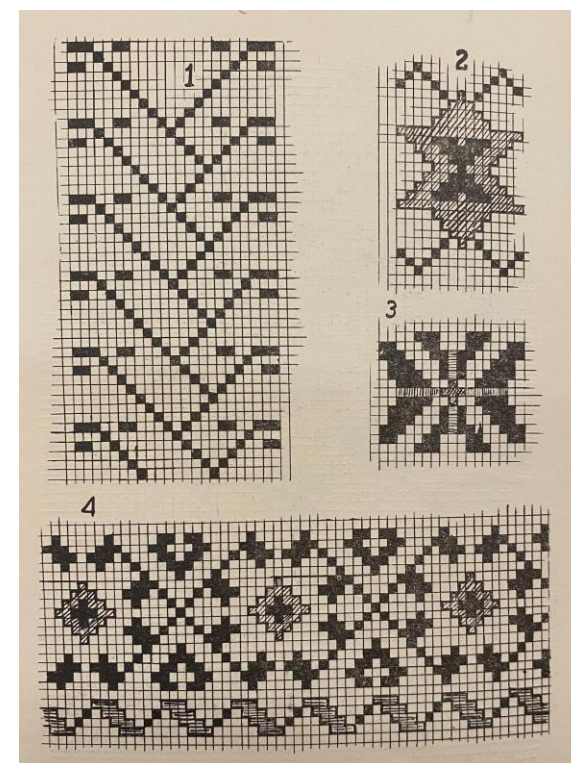
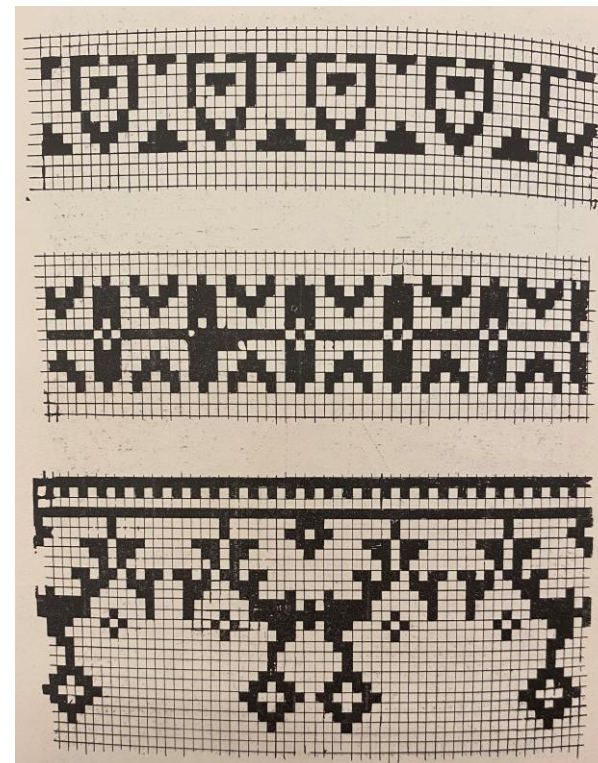
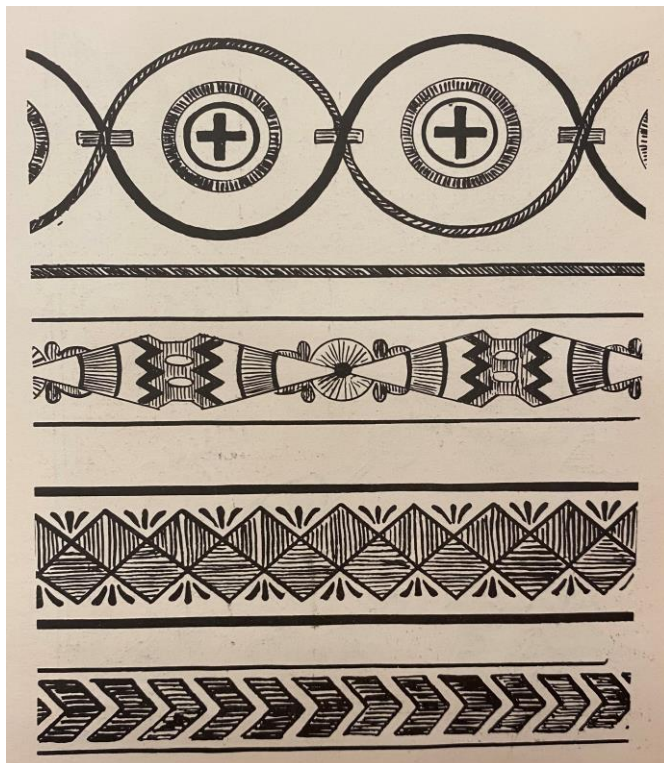
Αριστερά και στο κέντρο: Διακόσμηση σε Σαρακατσάνικες παραδοσιακές φορεσιές από την περιοχή της Ξάνθης, Θράκη.
Δεξιά: Διακόσμηση σε κάλτσες, με δικέφαλο αετό, και κάτω, λεπτομέρεια σε γυναικεία ποδιά, από την Κοζάνη, Μακεδονία.

Σχέδια και Μοτίβα από τη Μακεδονία και τη Θράκη

Εικόνες : Διακόσμηση σε Σαρακατσάνικες παραδοσιακές φορεσιές από την περιοχή της Ξάνθης, Θράκη.

Σχέδια και Μοτίβα από τη Μακεδονία και τη Θράκη

Εικόνες: Αριστερά: Μανίκι από την παραδοσιακή φορεσιά Ανταρτικού Φλώρινας, Μακεδονία.

Κέντρο αριστερά: Μοτίβο από την παραδοσιακή φορεσιά του Ασβεστοχωρίου, Μακεδονία.

Κέντρο δεξιά: Διακόσμηση σε κάλτσες.

Δεξιά: Λεπτομέρειες από ρούχα, προερχόμενα από την Κοζάνη και τη Φλώρινα, Μακεδονία. Τα σχέδια, επάνω αριστερά και στο κέντρο δεξιά, προέρχονται από παραδοσιακές φορεσιές, επάνω δεξιά από κάλτσες και κάτω από γυναικεία ποδιά.

Σχέδια και Μοτίβα των Σαρακατσάνων

Οι Σαρακατσάνοι, φυλή νομάδων, κατάγονταν αρχικά από την οροσειρά της Πίνδου, από όπου εξαπλώθηκαν σε ολόκληρη σχεδόν την Ελληνική ενδοχώρα και άλλες Βαλκανικές περιοχές, όπως η Βουλγαρία και η Σερβία.

Η μόνη τους ενασχόληση ήταν τα κοπάδια, γι' αυτό αγόραζαν και πωλούσαν αιγοπρόβατα και εμπορεύονταν μαλλί και κτηνοτροφικά προϊόντα.

Σήμερα δεν έχουν μείνει πλέον Σαρακατσάνοι βοσκοί. Οι πόλεμοι και οι κοινωνικοί μετασχηματισμοί τους ανάγκασαν να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες ζωής και να αλλάξουν επάγγελμα. Έτσι, ζουν πλέον σε χωριά και πόλεις, με το 80% αυτών να είναι αγρότες.

Σχέδια και Μοτίβα των Σαρακατσάνων

Η υφαντική ήταν η κύρια ασχολία των γυναικών. Χρησιμοποιούσαν τέσσερις ακατέργαστους κορμούς δέντρων, για να κατασκευάσουν τον αργαλειό τον οποίο έστηναν στο χώμα, σε μια μικρή καλύβα, κοντά σε μια μεγαλύτερη καλύβα, που αποτελούσε το σπίτι τους. Η καλύβα του αργαλειού ήταν τόσο χαμηλή, που έπρεπε να γονατίσουν για να μπουν μέσα και να βουτήξουν τα πόδια τους στη λακκούβα που είχαν σκάψει.

Η πρώτη ύλη τους ήταν το μαλλί αιγοπροβάτων, το οποίο επεξεργάζονταν οι ίδιοι.

Εικόνες:

Γυναίκες Σαρακατσάνων πλένουν, λαναρίζουν, γνέθουν με τη ρόκα και ετοιμάζουν τον αργαλειό.

Σχέδια και Μοτίβα των Σαρακατσάνων

Κατά τη διάρκεια των αιώνων, δημιούργησαν έναν ξεχωριστό πολιτισμό, επηρεασμένοι από την ποιμενική τους ζωή στα βουνά, την απομονωμένη πατριαρχική τους κοινότητα, αλλά και από πολλές πρωτόγονες και Βυζαντινές παραδόσεις. Ξεχωριστά είναι και τα έθιμά τους, τα τραγούδια τους, ο τρόπος ζωής τους, οι καλύβες τους με τον σταυρό στην κορυφή. Το ίδιο και οι τέχνες τους και η παράδοσή τους στα υφαντά.

Κύριο χαρακτηριστικό της υφαντικής τους παράδοσης ήταν η “αυστηρή πολυχρωμία”, στην οποία κυριαρχούσε το μαύρο και το λευκό. Το φόντο ήταν συνήθως μαύρο, σε συνδυασμό με λευκό, καφέ ή μπλε στη διακόσμηση. Χρησιμοποιούσαν κυρίως νήματα σε φυσικά χρώματα. Τα χρώματα των φυτών, όπως το σκούρο κόκκινο και το σκούρο πράσινο χρησιμοποιούνταν σπανιότερα και συνήθως επιλέγονταν για κεντήματα νυφικών.

Σχέδια και Μοτίβα των Σαρακατσάνων

Χρησιμοποιούσαν πολύ αυστηρά μοτίβα με ποικιλία από σχέδια, συνήθως γραμμικά, σε αρμονικούς συνδυασμούς γεωμετρικών σχημάτων.

Το σήμα του σταυρού και ο δικέφαλος αετός ήταν τα κυρίαρχα μοτίβα.

Οι παλιοί Σαρακατσάνοι είχαν ένα τατουάζ σε σχήμα σταυρού στο μέτωπό τους, ανάμεσα στα φρύδια, για λόγους προφύλαξης και ομορφιάς. Αυτός είναι ο λόγος που ο σταυρός χρησιμοποιείτο τόσο συχνά σε υφάσματα, σε διάφορες μορφές και συνθέσεις, που ονομάζονταν φεγγάρια.

Άλλα αρχαία σχήματα που χρησιμοποιήθηκαν είναι τα ζιγκ ζαγκ, τα κύματα και οι μαϊάνδροι, που εμφανίζονταν σε σειρές. Αυτά συνδέονταν με πνευματικές δυνάμεις και υποτίθεται ότι είχαν συμβολικό νόημα. Εμφανίζονταν επίσης σε όλες τις μορφές της τέχνης τους, σε γραμμικά σχέδια και γεωμετρικές συνθέσεις, ως σύμβολα προστασίας.

Εικόνες:

Μάλλινες κουβέρτες από χοντρό μαλλί προβάτου. Έχουν πολύχρωμη διακόσμηση από τον αργαλειό.

Το σήμα του σταυρού εμφανίζεται στα αυστηρά τυποποιημένα σχέδια.

Σχέδια και Μοτίβα των Σαρακατσάνων

Η τέχνη των Σαρακατσάνων ήταν *συντηρητική*, όπως και όλη τους η ζωή.

Τα σχήματα ήταν *απλά γεωμετρικά* και δημιουργούσαν γεωμετρικές συνθέσεις. Τα ίδια μάλιστα μοτίβα που χρησιμοποιούσαν στα υφάσματα, τα χρησιμοποιούσαν επίσης στο πλέξιμο, στο κέντημα, στην ξυλογλυπτική, ακόμη και στο ψωμί - μια ιδιαιτερότητα που δεν συναντάται αλλού. Η τέχνη τους *διαφοροποιείτο* επίσης από αυτή άλλων νομάδων, των οποίων τα υφάσματα και τα κεντήματα αποκαλύπτουν μια μεγάλη ποικιλία σχεδίων, όχι μόνο γεωμετρικών, αλλά και εμπνευσμένων από τη χλωρίδα και την πανίδα, καθώς και από ελεύθερα σχέδια.

Εικόνες: Αριστερά: Γαμήλιες φορεσιές.

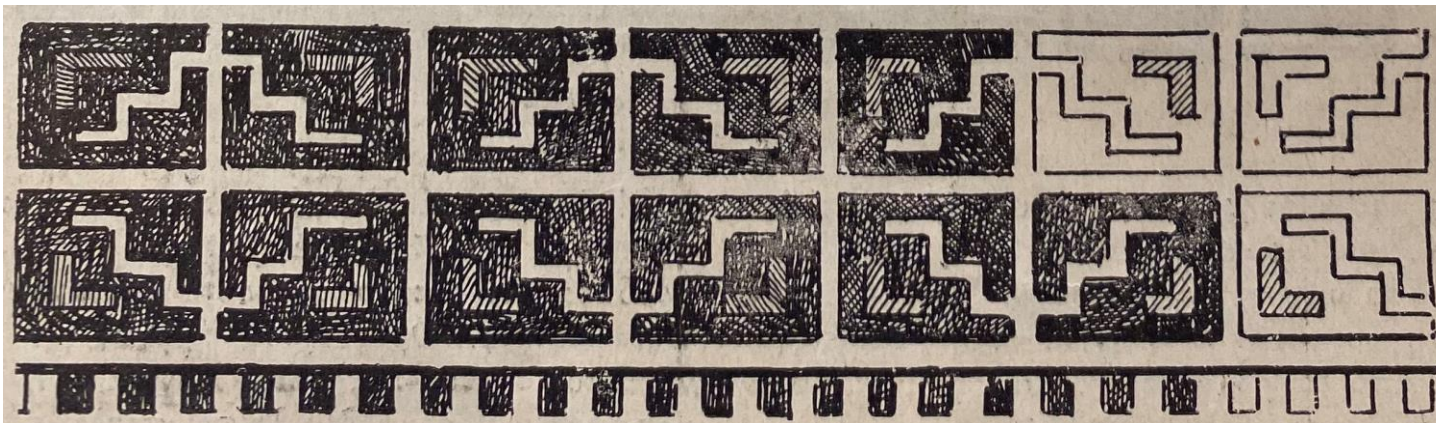
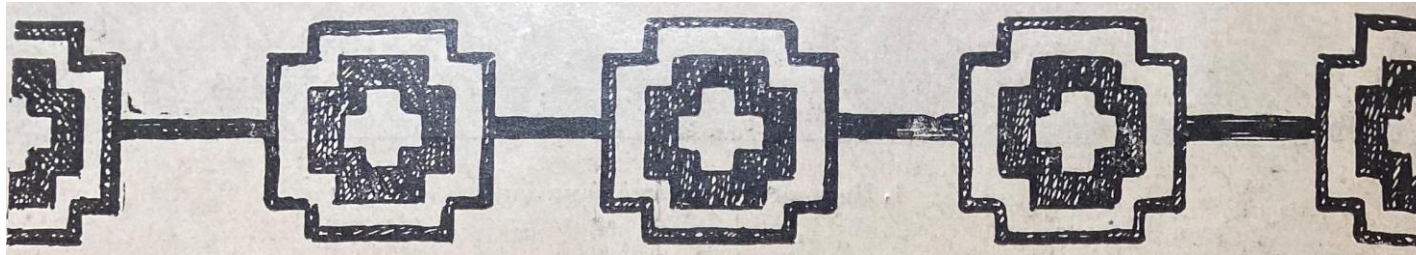
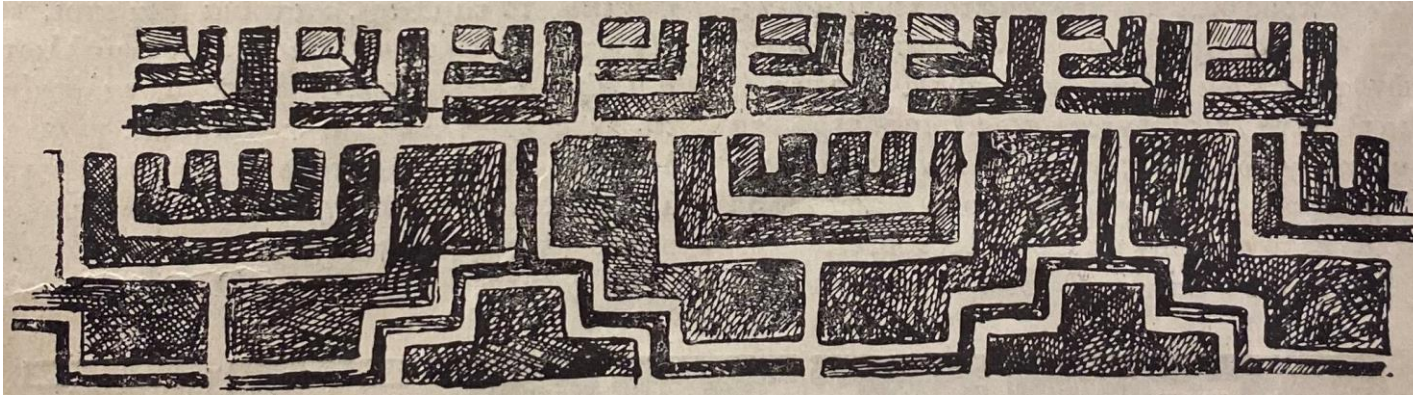
Κέντρο αριστερά: Γαμήλια φωτογραφία ζευγαριού στα τέλη της δεκαετίας του '40 - η νύφη με την παραδοσιακή φορεσιά, ενώ ο γαμπρός με την Ευρωπαϊκή.

Κέντρο δεξιά: Η γυναικεία φορεσιά χαρακτηρίζεται από αυστηρά χρώματα και παρουσιάζει τοπικές παραλλαγές. Εδώ παρουσιάζονται φορεσιές από την Ήπειρο, τη Θεσσαλία και την Κεντρική Μακεδονία (από αριστερά προς τα δεξιά).

Δεξιά: Άνδρας με παραδοσιακή φουστανέλα.

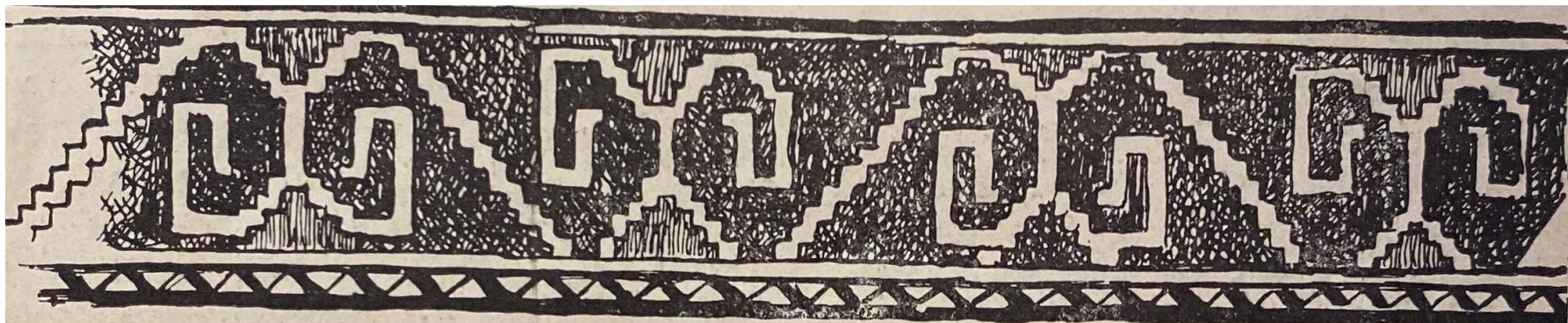
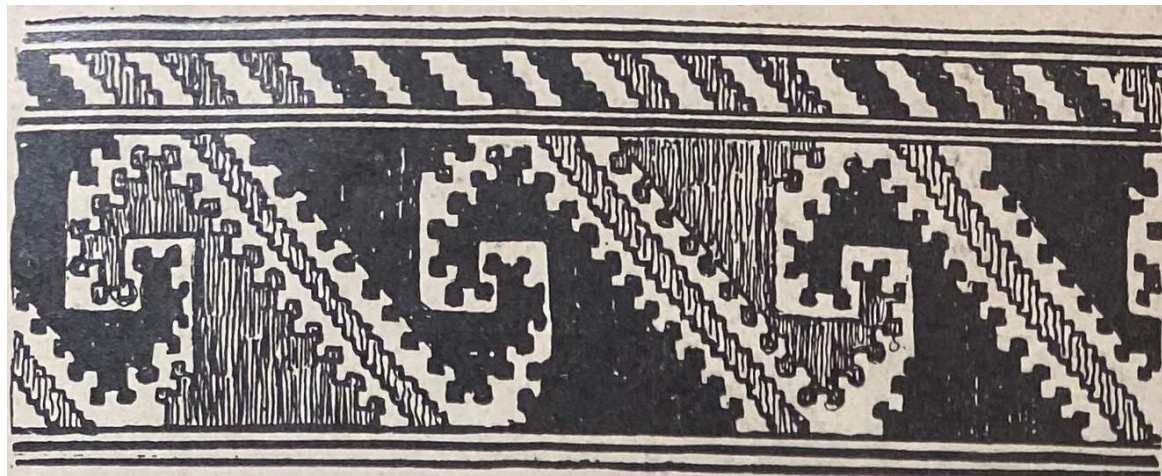

Σχέδια και Μοτίβα των Σαρακατσάνων

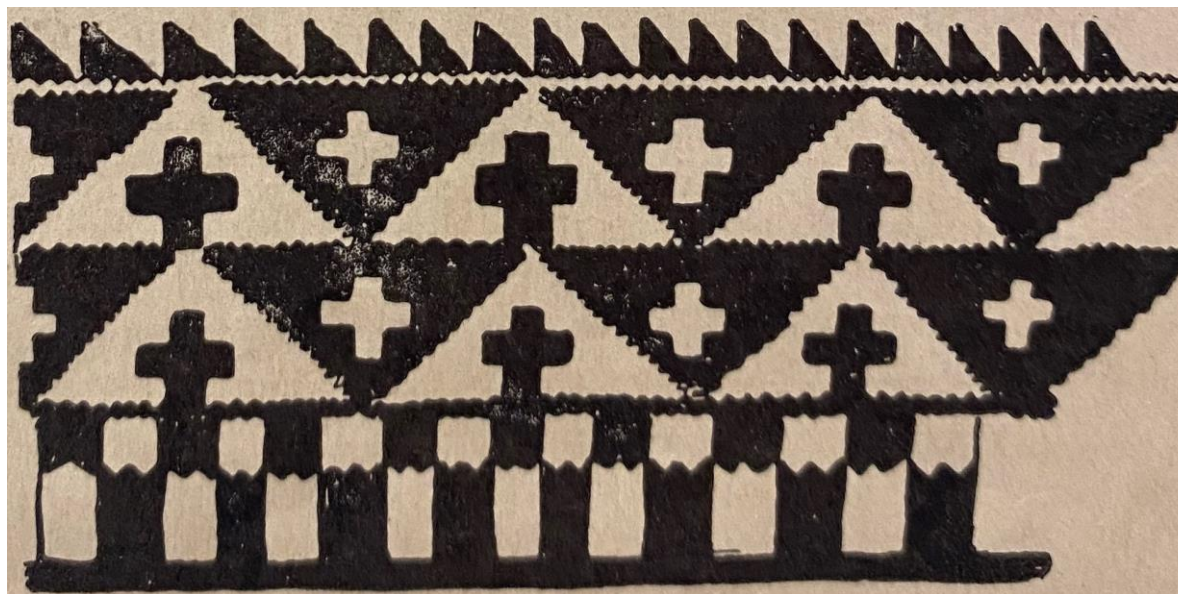
Εικόνες: Διακόσμηση γιακάδων. Το επάνω απεικονίζει το σήμα του σταυρού.

Σχέδια και Μοτίβα των Σαρακατσάνων

Εικόνες: Μαϊάνδροι σε πουκάμισα.

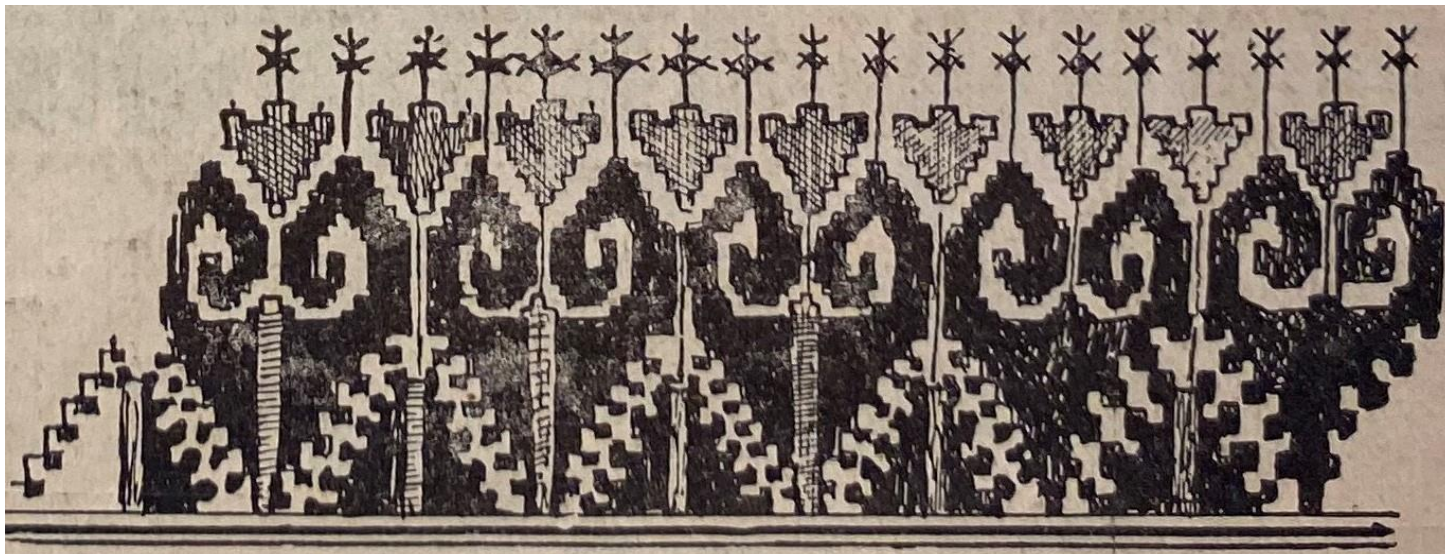
Σχέδια και Μοτίβα των Σαρακατσάνων

Εικόνες: Διακόσμηση μανικιών.

Το αριστερό έχει σήματα του σταυρού.

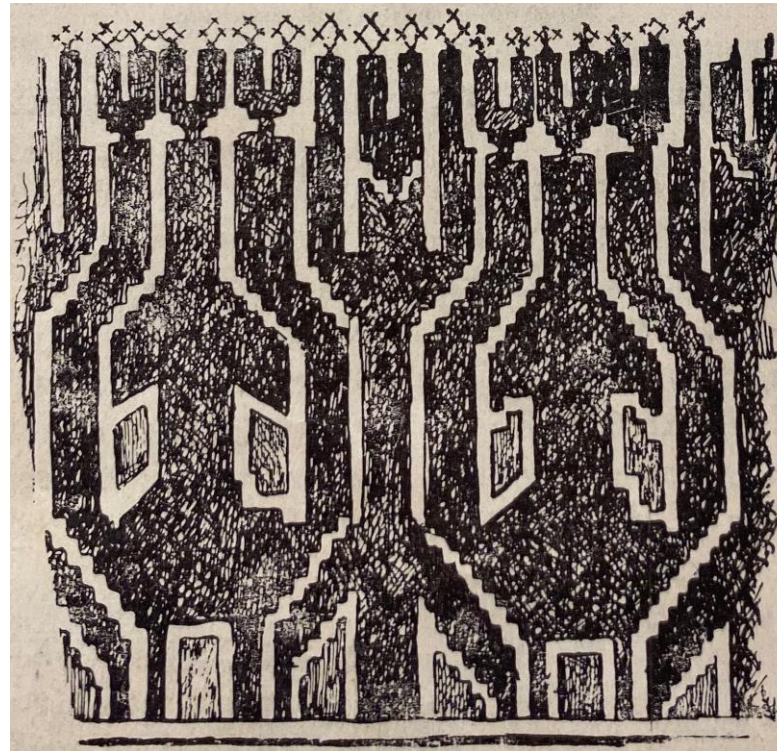
Σχέδια και Μοτίβα των Σαρακατσάνων

Εικόνες:

Διακόσμηση υφασμάτων.
Το επάνω έχει σχήμα
πριονιού και μαιάνδρους.

Σχέδια και Μοτίβα των Σαρακατσάνων

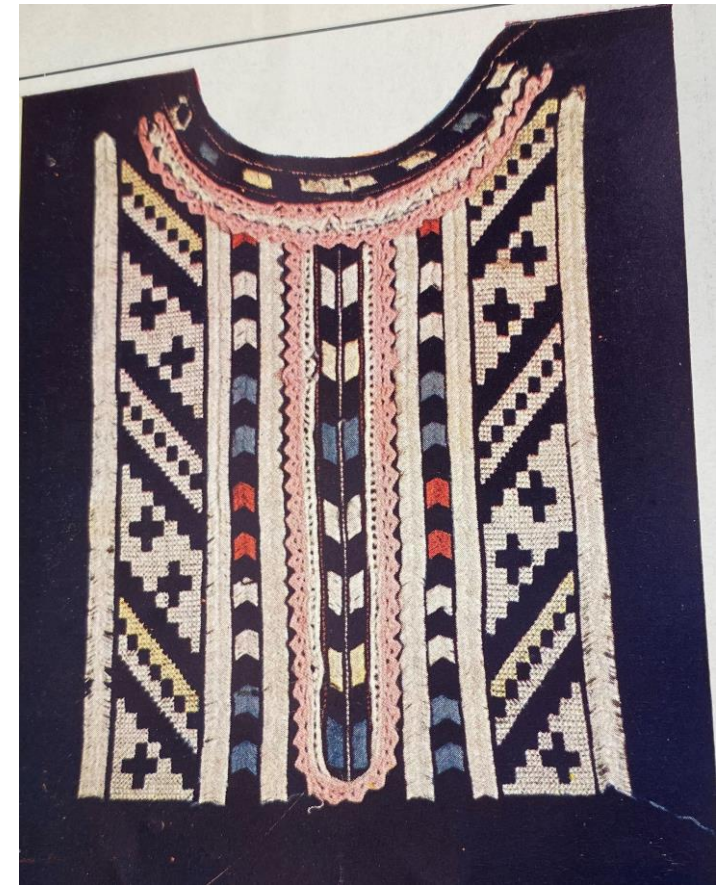
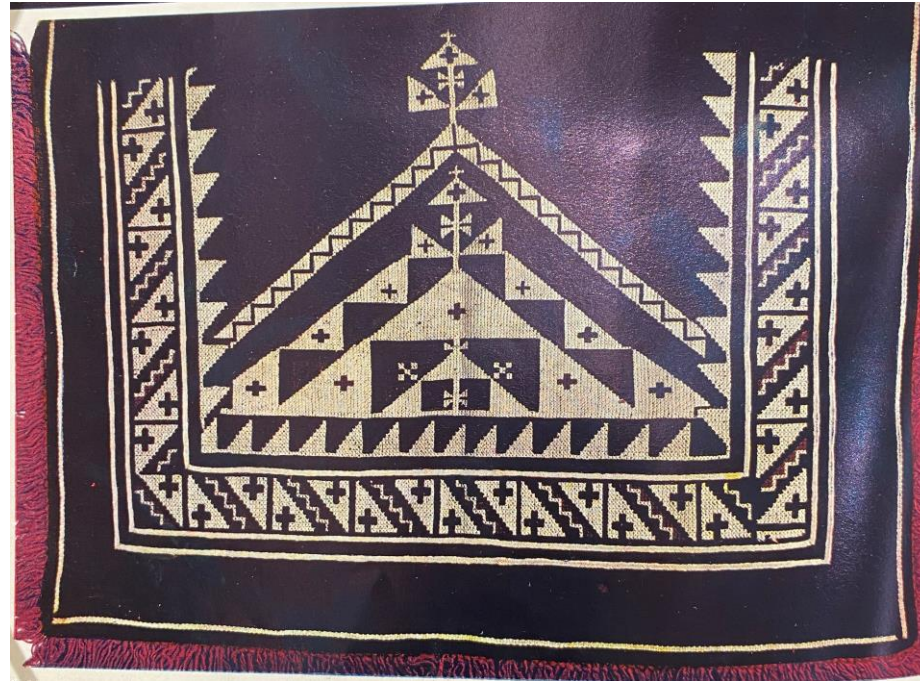
Εικόνες:

Αριστερά: Διακόσμηση υφαντού, που συμβολίζει τον ήλιο.

Κέντρο: Διακόσμηση πουκαμίσου.

Δεξιά: Διακόσμηση σε γυναικεία ποδιά.

Σχέδια και Μοτίβα των Σαρακατσάνων

Εικόνες:

Αριστερά: Διακόσμηση στο μανίκι του νυφικού, με μισό φεγγάρι. Κέντρο: Διακόσμηση σε γυναικεία ρούχα.

Δεξιά: Διακόσμηση γιακά.

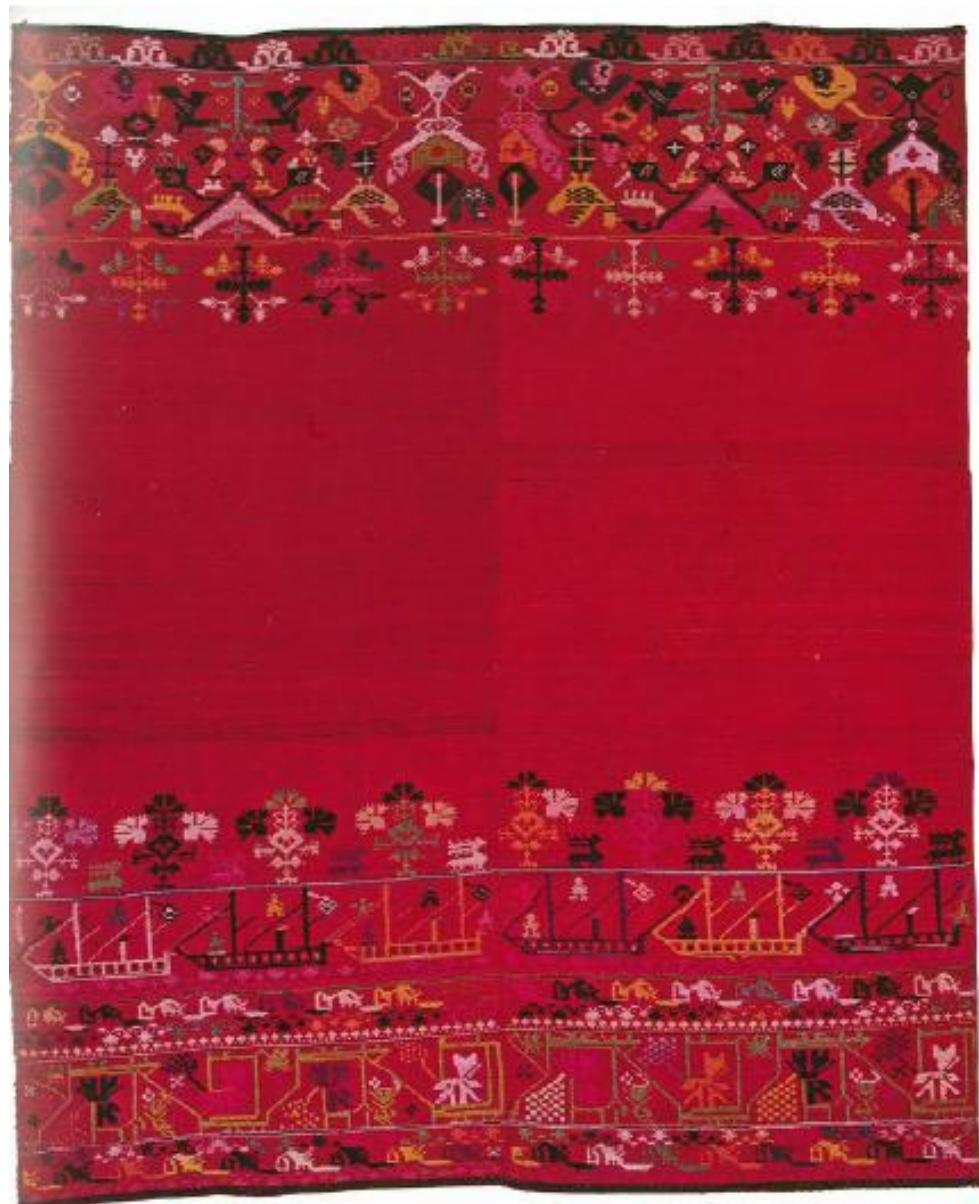
Κρήτη

Κρήτη

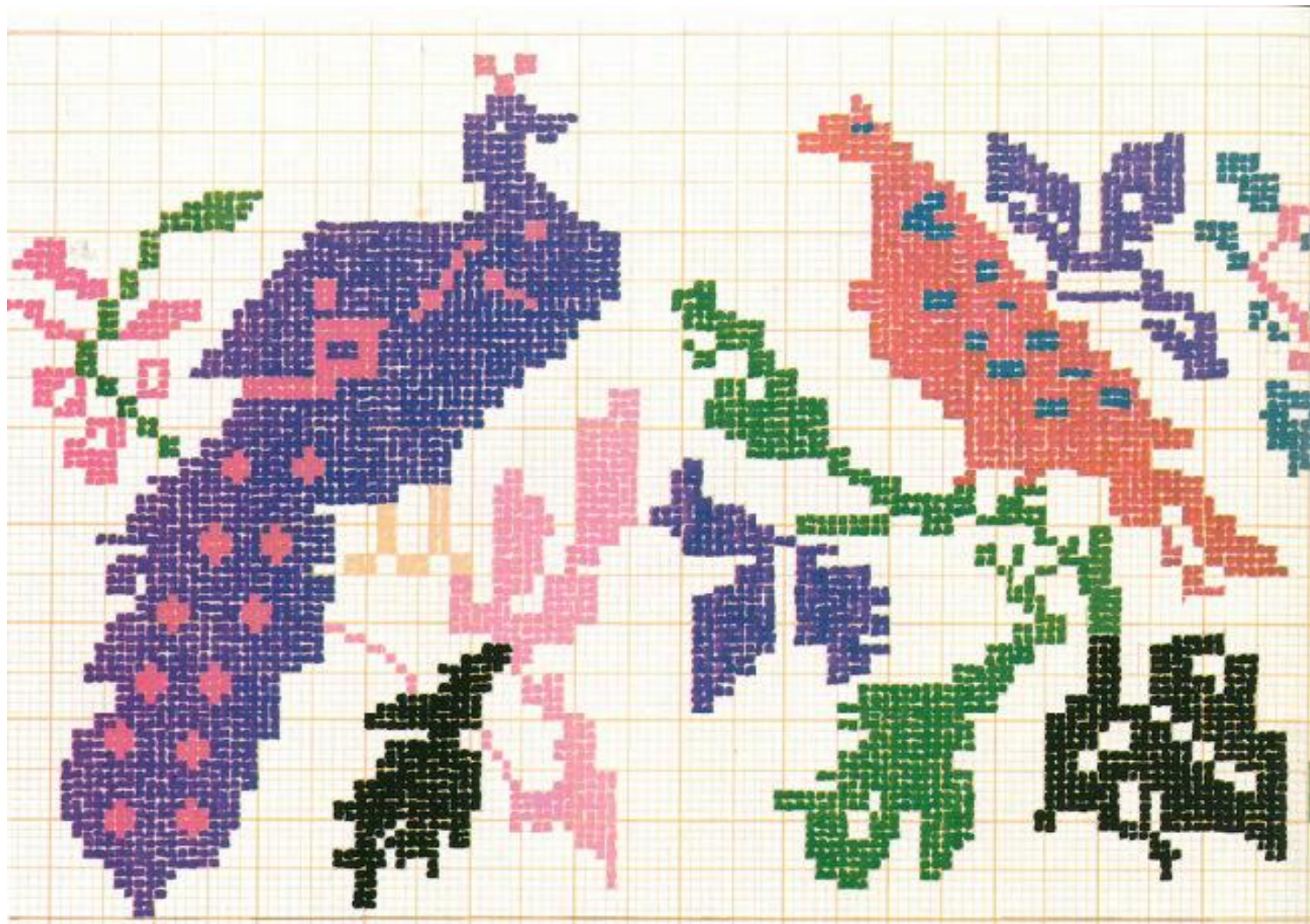
Κρήτη

Κρήτη

Κρήτη

- Βλάχου, Σ., 2010. “Υφαντική”. Διαθέσιμο στο: <https://laikiparadosi.blogspot.com/2010/06/blog-post.html> (πρόσβαση 20 Ιουλίου 2021).
- Γεωργόπουλος, Δ., 1999. “Η Ελληνική λαϊκή τέχνη. Αρχιτεκτονική – Υφαντική”. Αυτοέκδοση, Αθήνα.
- Γκίκας Γ. «Η ζωή και η τέχνη των Σαρακατσάνων. Και το Μουσείο τους στις Σέρρες». ΕΟΜΜΕΧ.
- ΕΟΜΜΕΧ, 1985/1987). “Ελληνικά παραδοσιακά μοτίβα”. Αθήνα: ΕΟΜΜΕΧ.
- Κυριακίδου – Νέστορος Άλκη, 1965. «Τα Υφαντά της Μακεδονίας και της Θράκης». Εθνικός Οργανισμός Ελληνικής Χειροτεχνίας. Αθήνα.
- Λαογραφικό Μουσείο Σαρακατσάνων, Σέρρες. Διαθέσιμο στο: <http://sarakatsani-folk-museum.gr/index.php?page=4> (πρόσβαση 15 Ιουλίου 2021).
- Μουσείο Νεότερου Ελληνικού Πολιτισμού. Διαθέσιμο στο: <http://www.mnep.gr/gr/sylloges/oi-sylloges/yfantiki/> (πρόσβαση 20 Ιουλίου 2021).
- Παπαδάκη Ε., 1965. “Πληροφορίες και Σχέδια από τα Υφαντά και τα Κεντήματα”. Έκδοση Δήμου Θεσσαλονίκης
- Χατζημιχάλη, Α., 1957. “Σαρακατσάνοι”. Αυτοέκδοση, Αθήνα.
- Χατζημιχάλη, Α., 1927. “Οι Σαρακατσαναίοι. Τα διακοσμητικά θέματα στην κεντητική τους τέχνη”. Νέα Εστία, Αθήνα.
- Kyprianidou, E. “Weaving Europe, Weaving Balkans | Exhibition during BoWB 2018”. Available at: <https://bowb.org/exhibitions/weaving-europe/> (access 1 Aug. 2021).
- Van Steen, C. & Lykiardopoulos, E., 2006. “With Warp and Weft. The textiles and Costumes of Metsovo”. Εκδόσεις Καπόν, Αθήνα. (στα αγγλικά).

Σχέδια και Μοτίβα της Αλβανίας

Η Αλβανία, με ιστορία μεγαλύτερη των 2000 ετών και μια από τις μικρότερες χώρες της Ευρώπης, βρίσκεται στη Βαλκανική Χερσόνησο, στο νοτιοανατολικό τμήμα της ηπείρου. Αγροτική χώρα, ως επί το πλείστον, με δύο κύριες πολιτιστικές ομάδες, τους Ghegs που ζουν στον ορεινό Βορρά και τους Tosks στο Νότο. Καθένας έχει τη δική του διάλεκτο, η επίσημη όμως γλώσσα βασίζεται σε αυτή των Tosks. Οι Tosks, ζώντας σε μια λιγότερο απομονωμένη περιοχή, έχουν επηρεαστεί από άλλους πολιτισμούς, όπως οι Έλληνες.

Αρκετές παραδοσιακές τέχνες εξασκούνται στην Αλβανία, όπως η υφαντική, το πλούσιο κέντημα, η δαντέλα κροσέ και η χρυσοκεντητική. Πολλά παραδοσιακά σπίτια διαθέτουν επίσης αργαλειό, στον οποίο υφαίνουν μαλλί, μετάξι, βαμβάκι και λινό για να κατασκευάσουν ρούχα, χαλιά, κουβέρτες, μαξιλάρια και άλλα είδη οικιακής χρήσης.

Σχέδια και Μοτίβα της Αλβανίας

Οι γυναίκες της Αλβανίας είναι γνωστές για τις δεξιότητές τους στις χειροτεχνίες, τις οποίες κληροδοτούν από γενιά σε γενιά. Οι τοπικές φορεσιές, παραδοσιακά, διακοσμούνται με περίπλοκα κεντήματα. Χαλιά και κουβέρτες, πουλόβερ, κάλτσες και γάντια κατασκευάζονται στο χέρι, από εγχώριο φυσικό μαλλί. Φημισμένες σε όλη τη χώρα είναι επίσης οι δαντέλες, αλλά και τα κροσέ και τα κεντήματα από το Αργυρόκαστρο.

Στην αρχαιότητα, την τέχνη της υφαντικής την ασκούσαν κυρίως οι γυναίκες, που ήταν υπεύθυνες για να εξοπλίσουν το νοικοκυριό με είδη ένδυσης, καλύμματα και κλινοσκεπάσματα. Η ίδια γυναίκα που ύφαινε για να κατασκευάσει τα ενδύματα, με το ίδιο ίσως εργαλείο (τον αργαλειό) ύφαινε και τα καλύμματα και τα χαλιά. Έτσι, τα ίδια χρώματα, μοτίβα και σύμβολα που χρησιμοποιούνταν στα ρούχα, χρησιμοποιούνταν και στα κλινοσκεπάσματα και τα χαλιά.

Σχέδια και Μοτίβα της Αλβανίας

Γνέσιμο και ύφανση

*Woman spinning wool, East, 19th c. (left).
Woman spinning wool, East, 19th c. (right).*

Παραδοσιακές φορεσιές της Αλβανίας
στις πρώτες καρτ ποστάλ του Robert Ellsie.

Σχέδια και Μοτίβα της Αλβανίας

Στην πόλη Kukësi, η παράδοση της χρήσης του μαλλιού υπήρχε από την αρχαιότητα. Το μαλλί χρησιμοποιείτο για την παραγωγή ενδυμάτων και όλων των υφασμάτων που χρειαζόταν ένα νοικοκυριό. Καθώς μάλιστα, η περιοχή αυτή παραμένει σχετικά ξεκομμένη από την υπόλοιπη Αλβανία, λόγω της έλλειψης οδικών υποδομών, η απομόνωση αυτή είχε θετικό αντίκτυπο στη διατήρηση των παραδοσιακών καλλιτεχνικών παραδόσεων, που παραμένουν σχεδόν αναλλοίωτες μέχρι σήμερα.

Σχέδια και Μοτίβα της Αλβανίας

Στις μέρες μας, το ενδιαφέρον για τις παραδοσιακές τέχνες έχει αναβιώσει και έχουν ξεκινήσει οι προσπάθειες οργάνωσης μικρών ιδιωτικών επιχειρήσεων. Στο Kukës άρχισαν να διοργανώνονται εκθέσεις χειροτεχνίας και πλέον, οι γυναικείοι συνεταιρισμοί έχουν επεκτείνει τις εκθέσεις αυτές, όχι μόνο σε άλλες περιοχές της Αλβανίας, αλλά και σε γειτονικές χώρες.

Σημαντική θέση στη γυναικεία βιοτεχνία κατέχει η παραγωγή παραδοσιακών λαϊκών στολών ανδρών και γυναικών. Έτσι, όχι μόνο έχουν διατηρηθεί, αλλά αποτελούν επίσης σαφή έκφραση της ταυτότητας του Kukësi. Βέβαια, σήμερα, λίγοι άνθρωποι τις φορούν στην καθημερινότητά τους. Αυτό ισχύει μόνο για τους ηλικιωμένους, ή ακόμα και για τη νεολαία που ζει σε απομακρυσμένα χωριά, όπου οι κλιματικές συνθήκες επιβάλλουν τη συντήρησή τους. Αυτές οι φορεσιές κυκλοφορούν επίσης και αποκαλύπτουν όλη τους την ομορφιά μόνο σε γιορτές, γάμους και λαϊκά πανηγύρια.

Σχέδια και Μοτίβα της Αλβανίας

Σχέδια και Μοτίβα της Αλβανίας

Το μαλλί χρησιμοποιείται για την παραγωγή ρούχων και όλων των υφασμάτων που χρειάζεται ένα νοικοκυριό. Τα μάλλινα υφάσματα του Kuksi διακρίνονται για τη μοναδική τους τεχνική, όπως ξεχωριστά είναι επίσης τα πλεκτά, τα νήματα, οι δαντέλες και τα διάφορα κεντήματα.

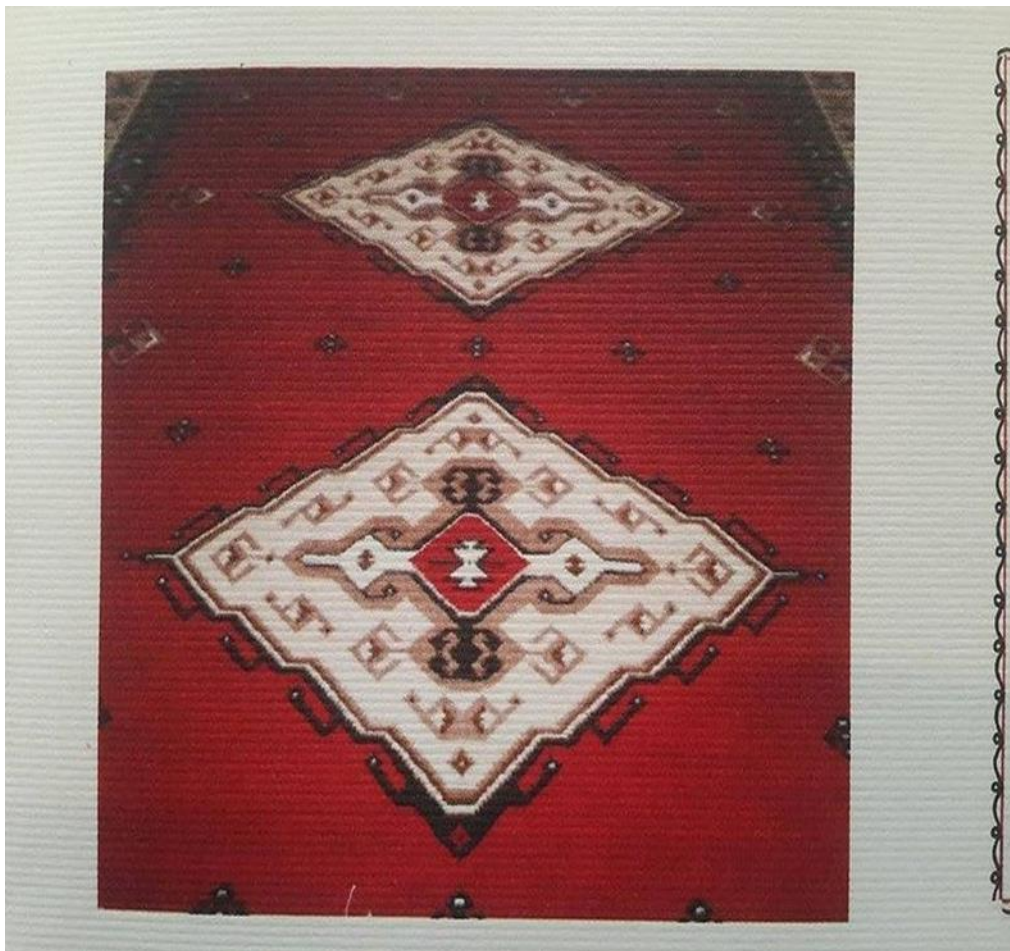
Οι λαϊκές φορεσιές υποδηλώνουν την παραδοσιακή κουλτούρα της περιοχής, έχοντας κληρονομήσει πολλά στοιχεία της αρχαιότητας, τα οποία και μεταφέρουν παρακάτω. Ιδιαίτερα, και με στοιχεία από την αρχαιότητα, είναι και τα δημοφιλή μοτίβα που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή χαλιών, με πολύχρωμους συνδυασμούς και εξαιρετική καλλιτεχνική αίσθηση.

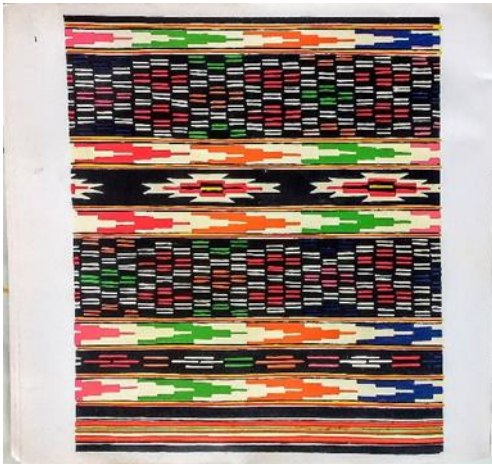
Ύφανση μαλλιού
στον αργαλειό.

Σχέδια και Μοτίβα της Αλβανίας

Σχέδια και Μοτίβα της Αλβανίας

"Έργα λαϊκής τέχνης της Αλβανίας, κατασκευασμένα από μαλλί στον αργαλειό",
RPSSH Ακαδημία Επιστημών, Ινστιτούτο Ιστορίας, Τομέας Εθνογραφίας, 1977

Σχέδια και Μοτίβα της Αλβανίας

Σχέδια και Μοτίβα της Αλβανίας

Σήμερα, η υφαντική έχει -σχεδόν αποκλειστικά- εμπορευματοποιηθεί, αν και πολλά άτομα και κοινότητες ανά τον κόσμο εξακολουθούν να υφαίνουν στο χέρι, είτε για διασκέδαση, είτε για πολιτιστική ταύτιση, είτε από ανάγκη. Οι αυτόματοι μηχανοκίνητοι αργαλειοί κυριαρχούν πλέον στο εμπόριο, βελτιώνοντας και συστηματοποιώντας σε μεγάλο βαθμό, τη σημαντική αυτή πτυχή της κλωστοϋφαντουργίας.

Ένα κροσέ και ένα μπεζ βαμβακερό, διακοσμημένο με κέντημα από μεταξωτή κλωστή. Άνθη, που συναντώνται τόσο στην άγρια φύση όσο και στους κήπους των σπιτιών, κεντημένα σε έντονα χρώματα, αποτελούν χαρακτηριστικό μοτίβο που χρησιμοποιείται στα λινά της Αλβανίας. Πρόκειται για κεντημένα μαξιλάρια, που τοποθετούνταν ανέκαθεν στην πλάτη της καρέκλας, στο τραπέζι του δείπνου.

Παραδοσιακά, οι γυναίκες κεντούσαν σε λινό ή βαμβάκι, ενώ οι άνδρες επεξεργάζονταν το μαλλί. Το μαλλί κυκλοφορεί ευρέως, καθώς, στην Αλβανία υπάρχουν μεγάλα κοπάδια προβάτων. Το βαμβάκι, το λινό και το μετάξι εισάγονται για να χρησιμοποιηθούν στα κεντήματα.

Μαξιλαροθήκη

Σχέδια και Μοτίβα της Αλβανίας

Στην πόλη Τροροja στη βόρεια Αλβανία, οι γυναίκες θεωρούνται χρυσοχέρες και διακρίνονται για την καλλιτεχνική τους δεινότητα στην επεξεργασία του μαλλιού, στο κέντημα, στο ράψιμο κ.λπ.

Ωστόσο, η πλέον συνήθης τέχνη, με την οποία ασχολούνται οι γυναίκες, είναι η υφαντική. Υφάσματα, χαλιά, μάλλινες μαξιλαροθήκες, λωρίδες κ.λπ. κατασκευάζονται στον αργαλειό.

Σχέδια και Μοτίβα της Αλβανίας

Σχέδια και Μοτίβα της Αλβανίας

Στο παλιό παζάρι της πόλης Kruja στην Αλβανία, υπάρχουν πολλά καταστήματα ειδών χειροτεχνίας. Οι ιδιοκτήτες τους υφαίνουν, επίσης, παράλληλα, παραδοσιακά χειροποίητα χαλιά.

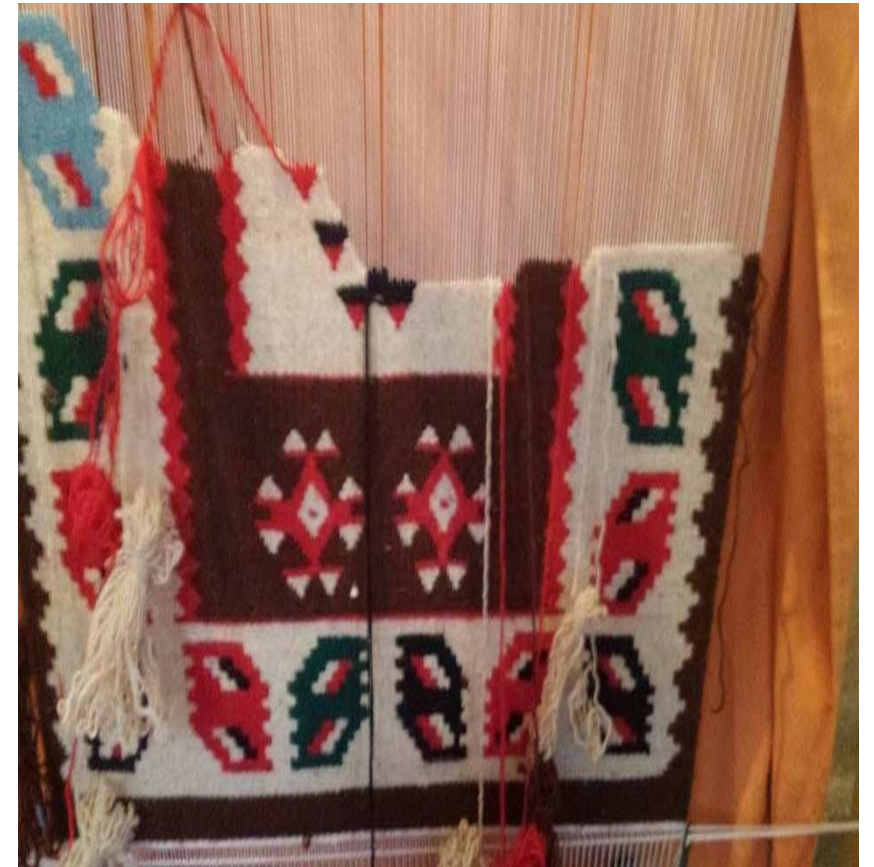
Οι μητέρες μεταφέρουν την παράδοση της υφαντικής στις κόρες τους, οι οποίες, από μικρή ηλικία εκπαιδεύονται στην τέχνη αυτή. Και στις μέρες μας, η εξάσκηση της τέχνης αυτής έχει οδηγήσει στην οικοτεχνία.

Για την παραγωγή χαλιών υψηλής ποιότητας χρησιμοποιείται πάντα μαλλί προβάτου.

Υφαίνοντας ένα κιλίμι

Σχέδια και Μοτίβα της Αλβανίας

Σχέδια και Μοτίβα της Αλβανίας

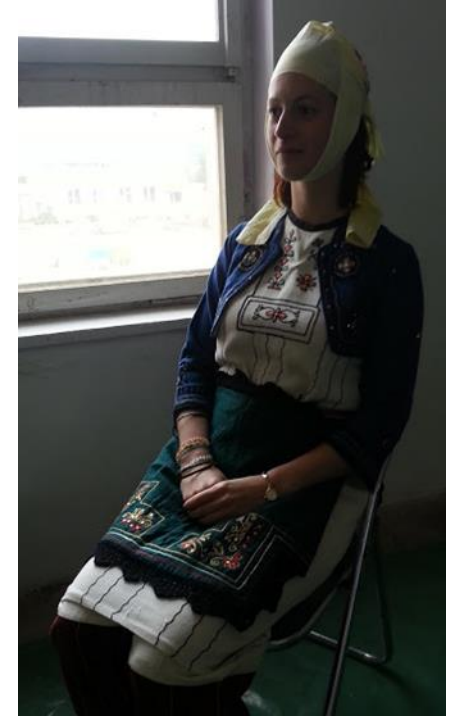
Τα μοτίβα των χαλιών της Αλβανίας έχουν κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά σε σχέση με άλλα χαλιά. Το πλέον ιδιαίτερο στοιχείο τους είναι τα γεωμετρικά μοτίβα. Χαρακτηριστική όμως είναι και η καθαρότητα στη σύλληψη του σχεδίου, καθώς και το χρώμα.

Οι αναλογίες χρωμάτων είναι συχνά ιδιαίτερες και παράξενες. Υπάρχει χρωματική αναντιστοιχία από εικαστική άποψη, ενώ, ταυτόχρονα, τα μοτίβα οδηγούν σε αφηρημένες φιγούρες, που συχνά θυμίζουν αραιά τοποθετημένα μοτίβα και, ταυτόχρονα, τις εθνικές φορεσιές.

Η καθαρότητα και η απλότητα των χαλιών της Αλβανίας έχει λογική ομοιότητα με τις ενδυμασίες της χώρας, ειδικά τις παλαιότερες, όσον αφορά τα χρώματα, την αναλογία των παραστάσεων και την ύφανση ανά λωρίδες.

Κατά την ύφανση ενός χαλιού, η τεχνική αναμειγνύεται αρμονικά με τον εσωτερικό ψυχισμό των ανθρώπων.

Σχέδια και Μοτίβα της Αλβανίας

Για τη διακόσμηση, οι γυναίκες χρησιμοποιούν την έμπνευσή τους, αλλά και αναπαράγουν παραδοσιακά στολίδια, χαρακτηριστικά πόλεων και περιοχών της Αλβανίας, στα οποία, το σχέδιο βασίζεται επίσης σε γεωμετρικά σχήματα.

Επιπλέον, καθώς πολλά χαλιά υφαίνονται και αγοράζονται κατά παραγγελία, στην περίπτωση αυτή, τόσο το στολίδι όσο και οι χρωματικές ιδέες του προϊόντος εξαρτώνται από την επιθυμία του πελάτη, με αποτέλεσμα να αναπτύσσουν από κοινού τα μοντέλα των χαλιών.

Βιβλιογραφία - Πηγές

- Leka, A., Dibra, M. (2007) 'Artizanati – Handicraft', Shtëpia Botuese Shtypshkronja ILAR, Tirane
- Siqeca, S. (2002) Perlat e Etnise Shqiptare ne Prizren, Peja
- Tirta, M., Dojaka, A. & Selimi, Y. (2004) 'Albanian Folk Costumes / Veshje Popullore Shqiptare ', Botimet Toena, Tirane
- Zojzi. Rr. (1964) "Qilima shqiptare / The Albanian Carpets' . Albania State University of Tirana, Tirane
- Zojci, Rr., Dojaka, A. & Qatipi, H. (1976) 'Arti popullor ne Shqiperi' / Folk art in Albania/ Akademia e Shkencave eRP te Shqiperise, sektori i etnografise. Tirane
- "Albanian folk art woolen works on looms"; RPSSH Academy of Sciences; Institute of History Sector of Ethnography; 1977
- <http://www.quiltofbelonging.ca/blocks/albania/>
- <https://thescrubba.com/blogs/news/the-history-of-weaving-and-the-textile-industry>
- <https://northofalbania.wordpress.com/artizanati/>
- <https://albaniatravel.today/en/articles/interview/tradicii-tkackogo-masterstva-intervju-s-deshire-majja-13.html>
- https://sq.wikipedia.org/wiki/Artizanati_i_Kuk%C3%ABsit#/media/Skeda:Jelek_i_veshjes_se_Hasit.jpg
- <https://milibutka.blogspot.com/2017/06/m-o-t-i-ve-t-u-t-e-n-t-i-ke-tek-q-i-li.html>
- <https://kristiosmani.wordpress.com/2015/03/01/artizanet-e-kuksit/>

Βιβλιογραφία - Πηγές

<https://donatelakananiblog.wordpress.com/2015/04/02/kostumet-dropullite/>

<http://www.gazetatema.net/2017/05/16/fotot-veshje-popullore-shqiptare-ne-kartolinat-e-hershme/>

http://www.albanianart.net/costumes/index_al.htm

<http://shekulli.com.al/anila-zajmi-katanolli-zbulimet-qe-gjeta-ne-qilimat-shqiptare/>

<https://www.kultplus.com/trashegimia/bajroni-dhe-historia-e-byrekut-nga-lunxheria/attachment/lunxheria-473x300/>

<https://mastershkencor1.wordpress.com/2014/01/10/artizanet-e-kucesit/>

<https://northofalbania.wordpress.com/artizanati/>

https://sq.wikipedia.org/wiki/Artizanati_i_Kuk%C3%ABsit#/media/Skeda:Sixhadet_Kuksiane.jpg

<https://www.quiltofbelonging.ca/blocks/albania/>

<https://albaniatravel.today/en/articles/interview/tradicii-tkackogo-masterstva-intervju-s-deshire-majja-13.html>

https://sq.wikipedia.org/wiki/Artizanati_i_Kuk%C3%ABsit#/media/Skeda:Jelet_i_veshjes_se_Hasit.jpg

<https://www.wikiwand.com/en/Qeleshe>

<https://shqiptarja.com/lajm/q-euml-ndisja-arti-m-euml-i-vjet-euml-r-i-grave-shqiptare>

<https://www.dreamstime.com/crafts-wool-slippers-handmade-proction-kruje-albania-june-image137484997>

https://sq.wikipedia.org/wiki/Etnografia_e_Tropoj%C3%ABs

Βιβλιογραφία - Πηγές

<https://sq.wikipedia.org/wiki/Xhubleta>

<https://oxygenpress.info/kjo-eshte-veshja-kater-mije-vjecare-shqiptare/>

https://sq.wikipedia.org/wiki/Xhubleta#/media/Skeda:Marubi_photograph_woman_from_Grud%C3%AB.jpg

https://www.google.com/search?q=xhubleta&sxsrf=ALeKk004yYQe_ditlCx9wB1uTJZovvaalA:1608667702013&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjNlcKXsuLtAhWmuVvKHeyeDMQQ_AUoAXoECAUQAw&biw=1366&bih=625#imgrc=GOprb4BfIA5m1M

<https://web.archive.org/web/20150201194939/http://artizanetekukesit.org/historiku>

https://sq.wikipedia.org/wiki/Artizanati_i_Kuk%C3%ABsit

https://sq.wikipedia.org/wiki/Artizanati_i_Kuk%C3%ABsit#/media/Skeda:Punimet_artizanale_te_grave_kuksiane.jpg